

CONSIDERAȚIUNI GENERALE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE FALSIFICARE A PROBELOR

Eugeniu PITERSCHI,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

REZUMAT

Aplicarea în practica cotidiană a normei penale destinată contracarării și prevenirii cazurilor de falsificare a probelor, generează o serie de dificultăți condiționate în mare parte de carențele semnificative caracteristice conținutului și structurii acesteia, în contextul existenței lacunelor legislative și necorespunderii prevederilor în vigoare pe acest segment, reglementărilor procesual-penale la compartimentul ce vizează administrarea probelor și subiecții implicați în acest proces. Or, practica aplicării reglementărilor în cauză este neuniformă, caracterizată prin incertitudine și interpretări ambigue. În acest sens, studiul respectiv propune identificarea și analiza discrepanțelor aferente subiectului abordat, scopul fiind sensibilizarea comunității profesionale din domeniu în vederea lansării unor eventuale inițiative de redresare a situației.

Cuvinte-cheie: probe, falsificare, participanți, proces civil, proces penal.

GENERAL CONSIDERATIONS ON INFRINGEMENT OF EVIDENCE FALSIFICATION

SUMMARY

The criminal law application in daily practice of intended for countering and preventing cases of falsification of evidence, generates a series of difficulties conditioned by significant shortcomings characteristic of its content and structure, in the context of legislative gaps and unsuitability of the provisions in force on this segment, the procedural criminal regulations to the compartment which target the administration of the evidence and the subjects involved in this process. On the other hand, the practice of application of these regulations is irregular, characterized by uncertainty and ambiguous interpretations. In this context, the respective study proposes the identification and analysis of discrepancies related to the subject, and the aim is to sensitize the professional community in the field to launch possible initiatives to redress the situation.

Keywords: evidence, falsification, participants, civil process, penal process.

Introducere. Un element de bază la realizarea actului justiției îl constituie procedura probării de către participanții la proces, a unor anumite elemente și circumstanțe de fapt invocate în vederea susținerii propriilor interese legale. Orice manifestări abuzive pe filiera respectivă generează un pericol social cu un caracter deosebit, acestea atentând nu doar la interesele vitale ale statutului de asigurare a funcționalității pe segmentul puterii judiciare, dar prejudiciază și interesele persoanelor fizice și juridice în parte.

Constituția Republicii Moldova proclamă dreptul oricărei persoane la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime [1 art.20].

Codul penal al Republicii Moldova stabilește răspunderea penală pentru o serie de infracțiuni orientate la destabilizarea relațiilor

sociale în domeniul justiției (art. art. 303 – 323 Cod penal), însă una dintre cele mai frecvente și periculoase fapte infracționale în acest sens, ținând cont de eventualele consecințe ale acesteia, urmează de recunoscut anume infracțiunea de falsificare a probelor prevăzută în art. 310 Cod penal al Republicii Moldova [4].

Astfel, urmărind scopul ocrotirii celor mai importante valori sociale, legislatorul a considerat necesar să delimiteze și să incrimineze printr-o componentă de infracțiune separată acele fapte prin comiterea cărora se alterează adevărul în procesul înfăptuirii justiției penale.

În context, legislația procesual penală în vigoare (art. 6 pct.33, art. 93 alin.(1) și art. 95 alin. (1) CPP) definește noțiunea de probă ca elemente de fapt dobândite în modul stabilit de lege, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei, fiind admisibile probele

pertinente, concludente și utile administrate în conformitate cu prevederile legale [7].

Importanța includerii normei respective în legea penală derivă inclusiv din natura eventualelor consecințe care pot surveni în urma comiterii unor asemenea fapte.

Analiza infracțiunii în cauză prin comparație cu legislațiile naționale ale altor state, relevă o diversitate mare de abordări ale subiectului respectiv de la un sistem de drept la altul.

Metode aplicate și materiale utilizate. În studiul respectiv au fost aplicate asemenea metode ca analiza, sinteza, comparația, investigația științifică. Materialele folosite au fost preluate atât din legislația în vigoare a Republicii Moldova, cât și de peste hotarele țării.

Rezultate obținute și discuții. Prioritatea națională de integrare europeană ne impune dezvoltarea conceptului unei justiții umanizate și armonizate cu înaltele standarde

de responsabilizare și exigență profesională a organelor de ocrotire a normelor de drept, care devin instituții-garanții ale statului de drept și protecție a individului.

Astfel, principiile stipulate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului din ce în ce mai frecvent sunt plasate ca punct de reper și standarde orientative în activitatea profesională a subiecților implicați în procesul de realizare a actului justiției, fapt care ne generează speranța că sistemul de drept al Republicii Moldova va deveni treptat unul care să corespundă real necesităților sociale.

Anume aceste premise au determinat instituțiile din sectorul justiției să pună în aplicare conceptul de cooperare prin aprobarea și implementarea Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției 2011-2016, aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011, a cărei continuitate a fost asigurată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 08.12.2016, care la Pilonul II stabilește drept obiectiv eficientizarea mecanismelor aplicate în cadrul justiției penale pentru asigurarea securității fiecărei persoane și diminuarea nivelului de criminalitate [2, 3].

Or, prin atingerea indicatorilor de performanță prioritari ca eficientizarea procesului de investigație prejudiciară, consolidarea profesionalismului și independenței procuraturii, consolidarea capacităților profesionale de investigare a infracțiunilor de către instituțiile investite prin lege cu această competență, consolidarea respectării drepturilor victimelor infracțiunii, analiza, constatarea și soluționarea obiectivă a încălcărilor sistemice și sancționarea acestora, reformarea justiției va oferi o valoare suplimentară semnificativă pentru fortificarea satisfacției și încrederii cetățenilor în justiția din Republica Moldova.

Orice proces judiciar trebuie să respecte demnitatea umană a fiecărui individ implicat. Independent de temeiurile și motivele inițierii unui proces judiciar, statul devine

responsabil pentru orice act care lezează demnitatea persoanelor vizate de acesta. Aplicarea sancțiunilor penale nu mai poate fi operată în baza unor motive șablonate și prestabilite, dar cu adevărat decisă cu titlu excepțional, determinat de circumstanțele bine probate specifice cauzei, iar prezumția nevinovăției trebuie să planeze asupra fiecărei faze a procedurii.

La baza oricărei hotărâri emise în cadrul unui proces judiciar stau probele, care întotdeauna și imperativ urmează să corespundă cerințelor legislației procesuale în vigoare. Între timp, practica cotidiană destul de des ne demonstrează și ne prezintă cazuri de falsificare a acestora, inacceptabil de-a fi tolerate și respectiv, care necesită obligatoriu survenirea unor consecințe de ordin juridico-penal în vederea excluderii unor situații similare în viitor, constatarea, urmată de înlăturarea obligatorie a cauzelor și condițiilor care le-au generat, pentru realizarea eficientă și întocmai a obiectivelor justiției, atingerea standardelor de satisfacție morală a cetățenilor.

Falsificarea probelor nu se găsea anterior în legislația penală a Republicii Moldova ca componentă de infracțiune separată. Totodată, Codul penal în redacția anul 1961 delimita unele acțiuni ca modalitate de comitere a infracțiunilor asemănătoare. În acest sens, se indică la normele care prevedeau răspunderea penală pentru "tragerea cu bună știință la răspundere penală a unei persoane nevinovate", "constrângerea de a face depoziții", "constrângerea martorului sau părții vătămate de a face depoziții minciunoase", "constrângerea traducătorului de a face o traducere falsă", „denunțarea calomnioasă”, „depozițiile minciunoase” și „concluziile de expertiză sau traducerea falsă” [5, art. 190, art. 191-196]. Însă, prezentarea nemijlocită în cadrul procesului penal sau civil a probelor în prealabil falsificate nu era prevăzută de către legea penală, respectiv acțiunea în cauză nu

era pasibilă de pedeapsa penală. Pe lângă aceasta, comiterea unor asemenea abuzuri în cadrul proceselor contravenționale sau civile făcea imposibilă sancționarea penală, chiar și în situația în care datorită evoluției realităților și proceselor social-economice, consecințele acestora puteau fi destul de semnificative.

În acest sens, introducerea faptei de falsificare a probelor ca componentă de infracțiune separată în Codul penal, este apreciată de specialiștii în domeniu ca o decizie corectă, orientată la fortificarea sistemului judiciar al Republicii Moldova, în contextul în care obiect al atentatului criminal în situația respectivă îl constituie relațiile sociale care asigură funcționarea normală a instituțiilor împuternicite de către stat să realizeze actul justiției. Astfel, săvârșind acțiuni orientate la falsificarea probelor, infractorul se contrapune modului stabilit de administrare a acestora în cadrul procesului penal și civil, în situația în care noțiunea de probe, administrarea, relevanța și admisibilitatea acestora sunt determinate de legislația în vigoare. Problemele existente de reglementare procesuală, calificare și prevenirea infracțiunilor contra justiției, în particular a infracțiunilor de falsificare a probelor prezentate organelor de drept, necesită o abordare și analiză științifico-practică în scopul înlăturării lacunelor existente.

În partea ce privește procesul civil, actualitatea incriminării infracțiunii de falsificare a probelor este determinată inclusiv de faptul că acestea, preponderent sunt prezentate instanței nemijlocit de către participanții la proces sau reprezentanții acestora, subiecți care în condițiile legii penale abrogate nu nimereau sub incidența nici uneia dintre componentele de infracțiuni existente la perioada respectivă.

Analiza normei penale în vigoare care stabilește răspunderea pentru comiterea infracțiunii de falsificare a probelor în procesul civil și procesul penal [4, art.

310], raportată la unele reglementări procesuale aferente procesului de administrare a probelor, denotă carențe semnificative la interpretarea și aplicarea acesteia în practică, fapt care nu permite sistemului de drept să prevină și să anihileze eficient fenomenul în cauză.

Circumstanța menționată indică la ignorarea îndelungată de către legislator a problemei de falsificare a probelor, or, în altă ordine de idei, abordarea superficială a acesteia, în pofida faptului că subiectul respectiv există realmente și continuă să perpetueze în timp din momentul constituirii organelor corespunzătoare abilitate cu dreptul de administrare a datelor, utilizate ulterior în calitate de probe la realizarea actului justiției.

Ce prezintă prin sine falsificarea probelor? În acest sens, se impune remarca privind lipsa unor definiții / noțiuni a conceptului respectiv definitiv legislative. În conținutul Codului penal, inclusiv în norma acestuia care prevede răspunderea pentru falsificarea probelor, lipsesc careva concepte în acest sens sau eventuale trimiteri de ordin general la alte reglementări legislative și normative a noțiunii de falsificare a probelor, fapt care complică și generează impedimente semnificative în activitatea practicienilor pe domeniul aplicării normei stipulate în particular și realizării justiției în general. Aceeași situație se constată inclusiv la nivelul cadrului normativ departamental, care de asemenea nu oferă o definiție sau un concept bine determinat și desfășurat al noțiunii respective. Atât mediul științific autohton, cât și cel internațional, în literatura de specialitate la fel nu conturează eventuale concepte ale noțiunii respective, majoritatea cercetărilor în domeniu limitându-se la interpretări de ordin general al acțiunilor de falsificare a probelor ca componentă de infracțiune.

Totodată, se merită a menționa și faptul că relațiile reglementate prin norma art. 310 Cod penal sunt divizate în două categorii. Astfel,

prevederile art. 310 alin. (1) Cod penal își produc efectul în cazul procesului civil, iar art. 310 alin. (2) Cod penal în cazul procesului penal [4]. În acest sens, remarcăm că sub incidența normei stipulate nu nimereste procesul contravențional, fapt care constituie o lacună semnificativă în actul de reglementare legislativă a domeniului respectiv, or, potrivit art. 10 Cod contravențional constituie contravenție fapta – acțiunea sau inacțiunea – ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională, iar conform art. 425 alin. (7) Cod contravențional procesul contravențional se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală cu privire la mijloacele de probă și la procedeele probatorii [6].

Un capitol aparte al problemei abordate îl constituie subiecții infracțiunii de falsificare a probelor, care potrivit normei art. 310 Cod penal sunt indicați expres. Astfel, în fapt, exhaustivitatea stipulărilor menționate nu lasă loc și exclud posibilitatea calificării și încadrării conform normei indicate a acțiunilor de falsificare a probelor comise de către reprezentanții organului de constatare, ofițerii de investigații la efectuarea măsurilor speciale de investigații în cadrul urmăririi penale, agenții constatori în cadrul proceselor contravenționale, inclusiv experți, judecători, asistenții judecătorilor sau grefieri, care eventual dispun de posibilitate reală și pot influența procesul penal, civil sau contravențional prin falsificarea probelor administrate în cadrul acestora, or, încadrarea juridică a acțiunilor respective comise de către ultimii potrivit altor norme penale, eventual ar putea influența consecințele juridico-penale ale acestora și diminua din importanța și scopul sancțiunii aplicate.

În aceeași ordine de idei urmează de remarcat nespecificarea

în lista subiecților stipulați și altor participanți la procesul penal (*Ex: victima / partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora, martorul*), care în unele situații, chiar și în contextul statutului procesual al unora dintre ei, fiind preîntâmpinați despre răspunderea penală potrivit prevederilor art. 312 Cod penal, oricum pot realiza acțiuni de falsificare a probelor (*Ex. Prezentarea organului de urmărire penală sau instanței a probelor materiale falsificate în prealabil*), care nu pot nimeri sub incidența infracțiunii de *prezentare cu bună-știință a declarației mincinoase* și respectiv fac imposibilă încadrarea acestora conform art. 312 Cod penal.

Un alt factor generator de lacune semnificative în contextul normei art. 310 alin. (2) din Codul penal, îl constituie incertitudinea ce persistă la interpretarea *noțiunii de constatare a infracțiunii* stipulată și reglementată în art. 273 Cod de procedură penală, care, în fapt, la fel constituie un proces de administrare a probelor, însă, de drept, în sensul prevederilor art.1 alin. (1) Cod de procedură penală, nu nimereste sub incidența procesului penal care reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești, considerându-se început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni [7].

În art. 273 Cod de procedură penală sunt enumerate organele de constatare, drepturile acordate acestora la efectuarea acțiunilor de constatare și modul în care procedează după întocmirea actelor de constatare, care în contextul normei prenotate cât și reglementărilor stipulate în art. art. 93 și 163 Cod de procedură penală, la fel constituie probe.

Concomitent, art. 163 Cod de procedură penală califică ca mijloace de probă procesele-verbale ale acțiunilor procesuale, întocmite conform prevederilor legale în vigoare, în cazul în care ele confirmă circumstanțele constatate în

cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații, consemnarea căroră potrivit prevederilor stipulate în art. 132⁵ alin. (1) Cod de procedură penală, se efectuează de către ofițerul de investigații prin întocmirea proceselor-verbale corespunzătoare [7].

Lipsa unei structurări suplimentare a art. 310 CP în dependență de gravitatea infracțiunii referitor la care au fost falsificate probele, inclusiv în dependență de consecințele acțiunilor respective, constituie o altă problemă ce urmează a fi înlăturată, în contextul în care analiza sancțiunilor stipulate de norma indicată și efectului aplicării acestora în raport cu eventualele consecințe ale infracțiunii de fals a probelor, nu rezistă nici unei critici.

Un model relevant în acest sens îl constituie reglementările similare din legislația penală a Federației Ruse, unde art. 303 din Codul penal stabilește răspunderea penală pentru infracțiunea de falsificare a probelor, incluzând în sine un spectru mai vast al domeniilor de aplicare prevăzute expres în normă (alin.(1) – procesul civil și contravențional, alin.(2) – procesul penal și alin. (4) – activitatea specială de investigații), subiecții respectivi cu atribuții de administrare a probelor pe segmentele stipulate, cu delimitarea ca element calificativ separat a cazurilor de falsificare a probelor în cauzele penale privind infracțiunile grave și deosebit de grave, precum și cele soldate cu urmări grave [8, art.303].

În vederea excluderii lacunelor stipulate, caracteristice reglementărilor legislative naționale pe domeniul respectiv, se impune modificarea cadrului legislativ în vigoare aferent subiectului abordat, ținându-se cont de bunele practici internaționale, prin sistematizarea și analiza politicii penale de prevenire a falsificărilor de probe, inclusiv practicii judiciare în domeniu, elucidarea cauzelor și condițiilor generatoare ale infracțiunii respective indiferent de formele de manifestare ale acesteia, evaluarea

activității instituțiilor naționale de drept la prevenirea și combaterea falsificărilor de probe.

Concluzii. La moment, în practica judiciară a Republicii Moldova se constată probleme aferente interpretării și încadrării juridice a acțiunilor infraționale de falsificare a probelor, acestea fiind condiționate în mare parte de necorespunderea prevederilor penale pe această filieră, reglementărilor de ordin procesual-penal la compartimentul ce vizează administrarea probelor și subiecții implicați în acest proces. Eventualele modificări la nivel legislativ ar genera ameliorarea situației pe acest segment.

Astfel, pentru a exclude discrepanțele punctate în studiul respectiv, este imperativ necesară modificarea art. 310 din Codul penal al Republicii Moldova, prin completarea cu elementele specificate privind domeniile de aplicare și subiecții vizați, inclusiv structurarea acestuia prin delimitarea acțiunilor de falsificare a probelor în cazul proceselor penale aferente infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

În aceeași ordine de idei, se impune necesitatea definitivării legislative a noțiunii de *falsificare a probelor* în contextul cadrului juridico-penal existent, atât prin prisma practicii naționale, cât și internaționale în domeniu, inclusiv ținând cont de bunele experiențe și recomandări pe această dimensiune ale școlilor de drept străine.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994 (Monitorul Oficial al R.Moldova nr.1 din 12.08.1994);
2. Strategia de Reformare a Sectorului Justiției 2011 – 2016, aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011;
3. Hotărârea Guvernului nr. 259 din 08.12.2016 cu privire la asigurarea continuității reformelor în sectorul justiției;
4. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial al Re-

publicii Moldova, 2009, nr. 72–74, art. 195);

5. Codul penal al Republicii Moldova în redacția anului 1961 cu modificările ulterioare (abrogat la 12.06.03 prin L1160-XV din 21.06.02, MO128/13.09.02 art.1014);

6. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008 (Publicat la 16.01.2009 în Monitorul Oficial Nr. 3-6 art. Nr.15; Data intrării în vigoare 31.05.2009);

7. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003 (Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 104/447 din 07.06.2003; Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 248-251/699 din 05.11.2013);

8. Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13.06.1996г.

Informația despre autor:

Marian GHERMAN
doctor în drept, conferențiar
universitar
Academia „Ștefan cel Mare” a
MAI al RM

Eugeniu PETERSCHI
doctorand, Academia „Ștefan cel
Mare” a MAI al RM
tel. cont. 079020285;
e-mail: www.peterschi1979@
gmail.com

The information about the author:

Marian GHERMAN
Doctor of Law, Associate
Professor
Academy „Ștefan cel Mare” of
MIA of RM

Eugeniu PETERSCHI
Doctorand, the Academy „Ștefan
cel Mare” of MIA of RM
Phone: 079020285;
e-mail: www.peterschi1979@
gmail.com